

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

ROZVOJ ŠKOL JAKO CENTER CELOŽIVOTNÍHO UČENÍ (CŽU)

POJETÍ TEMATICKÉ OBLASTI V PROJEKTU P-KAP verze pro realizační týmy krajských projektů KAP (IPo KAP)

Tato verze pojetí tematické oblasti v projektu P-KAP je určena realizačním týmům krajských projektů, které vytváří, realizují nebo vyhodnocují krajské akční plány rozvoje vzdělávání. Evropskou, národní, krajskou a školskou úroveň modelu akčního plánování propojují tzv. „povinné oblasti intervence“, kterými jsou:

- Podpora kompetencí k podnikavosti, iniciativě a kreativitě
- Podpora polytechnického vzdělávání (přírodovědné, technické, environmentální)
- Podpora odborného vzdělávání a spolupráce škol se zaměstnavateli
- Rozvoj kariérového poradenství
- **Rozvoj škol jako center celoživotního učení**
- Podpora inkluze

Projekt P-KAP přináší pojetí všech uvedených klíčových oblastí. Materiály poskytují základní poznatky využitelné zejména při realizaci krajských akčních plánů. Know-how v rámci jednotlivých témat bude dále rozšiřováno a konkretizováno, a to zejména na seminářích, které projekt P-KAP připravuje pro krajské týmy KAP.

Obsah

1 VYMEZENÍ	2
1.1 DEFINICE	3
1.1.1 Celoživotní učení	3
1.1.2 Klíčová slova pro oblast intervence CŽU	3
1.1.3 Školy jako centra celoživotního učení (CŽU)	3
1.2 VÝCHODISKA	4
1.3 VÝVOJ	5
1.4 CHARAKTERISTIKA OBLASTI INTERVENCE	6
1. 4.1. Realizace CŽU středními školami	6
1.4.2 Struktura CŽU ve středních a vyšších odborných školách	7
1. 4.3 Funkce center CŽU	10
1.4.4 Charakteristika stávajících sítí	11
1. 4.5 Funkce sítí	12
1.4.6 Potřebné dovednosti pedagogických pracovníků pro realizaci CŽU	13
1. 4.7 Znaký rozvoje oblasti intervence	13
1.4.8 Plánovaný vývoj	14
1.4.9 Hranice oblasti CŽU s ostatními oblastmi intervencí	15
1.4.10 Specifika oblasti intervence CŽU	18

1 VYMEZENÍ

1.1 DEFINICE

1.1.1 Celoživotní učení

Koncept celoživotního učení je vyjádřen v Memorandu o celoživotním učení (EK, 2001), kdy se pojmem celoživotní učení rozumí „veškeré účelné formalizované i neformální činnosti související s učením, které se průběžně realizují s cílem dosáhnout zdokonalení znalostí, dovedností a odborných předpokladů“. Celoživotní učení v tomto kontextu obsahuje veškeré vzdělávací aktivity jedince, které mají za cíl rozvoj kompetencí, které umožňují jak jeho osobnostní rozvoj a růst, tak občanské a profesní uplatnění.

1.1.2 Klíčová slova pro oblast intervence CŽU

- **Základní kategorie CŽU: formální a neformální/nonformální vzdělávání a informální učení**

Formální vzdělávání / *formal education* chápeme jako vzdělávání v rámci školské soustavy, je oficiálně certifikované; plánovaný, cílený a systematický, vzdělavatelem (učitelem) řízený proces učení; stanoveny očekávané výsledky učení.

Nonformální vzdělávání / *non-formal education* - vzdělávání v institucích nespádajících do školské soustavy, jako firemní vzdělávání, vzdělávací organizace, osvětové instituce (např. knihovny, vzdělávací spolky); může být certifikováno, certifikát nebývá právně závazný a celostátně uznávaný; plánovaný, cílený, systematický, vzdělavatelem (lektorem) řízený proces učení; nemusí být přijat standard očekávaných výsledků učení.

Informální učení / *informal learning* – učební činnosti jedince zcela mimo vzdělávací instituce (vlastní studium, učení v rodině či výkonem činnosti), nemusí být cílevědomé ani uvědomované, vede k získání znalosti.

- **Proces uznávání výsledků předchozího učení/ proces ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání** podle zákona č. 179/2006 Sb. - způsob uznání výsledků učení získaných v nonformálním vzdělávání a informálním učení, v ČR cestou prokazování prostřednictvím zkoušky podle hodnoticích standardů pro jednotlivé profesní kvalifikace Národní soustavy kvalifikací (NSK).

- **Občanské vzdělávání dospělých** / *citizenship education* – součástí dalšího vzdělávání, vytváří předpoklady pro kultivaci jedince jako občana, pro jeho adaptaci na měnící se podmínky společnosti a podmínky lidského života, slouží k další socializaci a k utváření hodnotové orientace občanů. Zahrnuje oblast všeobecného vzdělání (gramotnosti), problematiku etickou, hodnotovou, právní, politickou včetně prosociální aktivity a participace na životě společnosti. Toto vzdělání na rozdíl od vzdělání zájmového, které slouží výhradně potřebám a zájmům jedince, je v zájmu státu a stát ho deklaruje podporovat. Byl přijat evropský referenční rámec kompetencí pro celoživotní učení (EP a Rada EU, 2006), který obsahuje model gramotností, osobnostních a sociálních kompetencí včetně kulturního povědomí a chápání uměleckého vyjádření.

1.1.3 Školy jako centra celoživotního učení (CŽU)

Koncept škol jako center CŽU zahrnuje působení škol, zařazených v systému počátečního vzdělávání, i v systému dalšího vzdělávání: v rovině systému *life-long* je umožněna jedinci individuální volba vzdělávací dráhy během života a volba způsobu získání svého vzdělání (rekvalifikace, rozšíření

kompetencí, zvýšení kvalifikace), v rovině *life-wide* je poskytováno vzdělání různého charakteru: formální a nonformální, jsou vytvářeny příležitosti pro informální učení (učení v praxi) a jsou uznávány výsledky nejen formálního, ale se stejnou platností i výsledky nonformálního vzdělávání a informálního učení. Vzdělávání různého charakteru v obou rovinách tvoří celek a je propojováno.

- Škola je schopna v rámci profesního vzdělávání poskytovat vzdělávání různého charakteru: formální – výsledkem dosažení stupně vzdělání, kvalifikace; nonformální – např. aktualizace, prohloubení znalostí).
- Škola může poskytovat i vzdělávání občanské a zájmové v rámci celé životní dráhy jedince jako dospělého, později seniora (rovina *life-long*).

1.2 VÝCHODISKA

Úkoly spojené s realizací center CŽU středními školami a úkoly realizovat různé druhy dalšího vzdělávání v rámci celoživotního učení jsou formulovány postupně v několika dokumentech národní vzdělávací politiky a současný stav jejich rozpracování je výstupem systémových projektů a úkolů řešených NÚV.

1) Dokumenty národní vzdělávací politiky:

- Strategie ČR 2020: „...podporovat a rozvíjet práci škol jako center celoživotního učení, která poskytují nejen počáteční vzdělávání pro žáky a studenty, ale i širokou nabídku dalšího vzdělávání (profesního, zájmového, občanského, rekvalifikací) zaměřeného na dospělou populaci, včetně seniorů, a která se podílejí na systému uznávání založeném na Národní soustavě kvalifikací pro nejrůznější skupiny dospělých“.
- Úloha rozvíjet proces uznávání dalšího vzdělávání podle zákona č.179/2006 Sb. - viz Strategie 2020.
- Úloha realizovat vzdělávání seniorů středními školami - viz Strategie 2020, Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 – 2017.
- Výzva středním školám podílet se na občanském vzdělávání v rámci dalšího vzdělávání - viz Strategie 2020.

2) Navazování na výsledky projektů řešících problematiku DV, procesu uznávání výsledků předchozího učení a vzdělávání seniorů středními odbornými školami v oddělení dalšího vzdělávání a uznávání v NÚV:

- Projekty systémové ESF - UNIV, UNIV 2 KRAJE, UNIV 3:
 - nastavení a ověření procesů ověřování a uznávání výsledků předchozího učení zkouškou podle standardů NSK,
 - koncept středních odborných škol jako center CŽU v oblasti profesního vzdělávání,
 - koncept a vytváření krajských sítí škol - center CŽU.
- Projekt Senior – Podpora vzdělávání osob 50+
Každoročně se opakující jednoletý projekt realizovaný od roku 2005:
 - tvorba vzdělávacích programů pro seniory středními odbornými školami,
 - koncept vzdělávání seniorů založený na principu mezigeneračního učení.

1.3 VÝVOJ

A) Školy jako centra celoživotního učení

- V projektech UNIV se stávaly střední odborné školy a vyšší odborné školy **centry CŽU** coby **centra dalšího profesního vzdělávání**. V rámci CŽU rozvíjely systematicky především
 - profesní vzdělávání vedoucí ke kvalifikaci, některé školy přidávaly i profesní vzdělávání doplňující podle konkrétních potřeb zaměstnavatelů nebo zájemců z řad veřejnosti. Některé školy poskytovaly i
 - některé školy poskytovaly i zájmové vzdělávání pro dospělé v oblasti svého oboru přípravy na profesi v počátečním vzdělávání (školy gastronomie např. příprava moučníků, studená kuchyně, zahradnické školy kurzy sadovnictví, ale i technické školy – údržba malých motocyklů).
- V tomto období na základě strategických výzev k zapojení středních škol do občanského vzdělávání dospělých a do vzdělávání seniorů je koncept středních odborných škol jako center CŽU v pojetí profesního vzdělávání
 1. rozšířen o rovinu občanského a zájmového vzdělávání a
 2. doplněn o další cílovou skupinu z pohledu vzdělávání v průběhu celého života (*life-long learning*) vzdělávání seniorů,
 3. rozšířen o další typ škol – školy poskytující všeobecné vzdělání (gymnázia, lycea a konzervatoře).

B) Síť středních odborných škol - center CŽU

V předchozím období v letech 2009 - 2013 byly zakládány krajské sítě středních odborných škol - center CŽU, které poskytovaly kromě počátečního i další vzdělávání, především profesní (celorepublikový projekt ESF UNIV 2 KRAJE realizovaný NÚV).

V druhé fázi v 2012 – 2015 bylo podporováno využití sítí v regionech při profesním vzdělávání dospělých, které vedlo k získání profesních kvalifikací podle Národní soustavy kvalifikací a při poskytování procesu uznávání (projekt UNIV 3).

V tomto období bude věnována pozornost následujícím postupům:

- Aktivizace krajských sítí v jednotlivých krajích (aktivita se v regionech výrazně liší).
- Možné rozšiřování jejich funkcí (naplňování funkcí a jejich kvalita je regionálně rozdílné) vůči zapojeným školám, dalším zájemcům z řad škol i vzdělávacímu prostředí dospělých (poradenství zájemcům o další vzdělávání dospělých z řad veřejnosti, poradenství poskytovatelům dalšího vzdělávání - dále jen DV, sdružování škol s různými obory vzdělávání do společných vzdělávacích projektů, sdílení zkušeností s profesním vzděláváním dospělých, informování o programech DV poskytovaných středními školami v regionu ad.).
- Do sítě by se mohly se svými vzdělávacími aktivitami určenými dospělým zapojit nově i gymnázia a lycea.
- Síť by mohly svou působnost rozšířit např. o oblast dalšího vzdělávání pedagogů odborných předmětů a odborného výcviku (programy DVPP) a o spolupráci s jinými vzdělávacími organizacemi, které se podílejí na celoživotním vzdělávání v kraji.
- Mohou vzniknout i nové druhy sítí škol poskytujících CŽU na základě jiného principu sdružování, např. podle oboru vzdělávání (např. Asociace zdravotnických škol ČR, specializované zahradnické střední školy aj.).

1.4 CHARAKTERISTIKA OBLASTI INTERVENCE

Intervence CŽU se zabývá jednak jednotlivými školami jako centry CŽU, jednak krajskými sítěmi středních a vyšších odborných škol - center CŽU.

A) Školy jako centra CŽU

1.4.1 Realizace CŽU středními školami

➤ **Vzdělavatelé realizující celoživotní učení a charakter vzdělávání realizovaného v rámci CŽU**

Jako centra CŽU budou působit

- a) především střední odborné školy, vyšší odborné školy,
 - b) v omezenějším rozsahu se předpokládá realizace CŽU v gymnáziích, lyceích a konzervatořích (pravděpodobně nerozvíjena oblast profesního vzdělávání).
- Počáteční vzdělávání a další vzdělávání: Školy, které realizují celoživotní vzdělávání v oblasti formálního vzdělávání, v systému vzdělávání na základě dobrovolné volby a vlastní iniciativy, poskytují kromě počátečního vzdělání (PV), pro něž jsou zřizovány, i další vzdělávání (DV).
 - Informální učení a uznávání výsledků: Školy, které budou realizovat i procesy zjišťování a uznávání předchozích výsledků učení (zkouška podle zákona č. 179/2006 Sb.), budou přispívat k vytvoření podmínek pro využívání informálního učení dospělých.
 - Vzdělávání dospělých a vzdělávání seniorů: Další vzdělávání, které budou centra poskytovat, rozlišujeme podle cílových skupin: a) vzdělávání dospělých, b) vzdělávání seniorů.
 - Oblasti poskytovaného vzdělávání: Centra CŽU budou organizovat toto vzdělávání plánovitě, systematicky a dlouhodobě v oblastech: profesního vzdělávání, občanského vzdělávání, zájmového vzdělávání.
 - Vzdělávání organizované v CŽU může mít podobu: a) formálního vzdělávání, b) nonformálního vzdělávání, c) v případě dosahování profesních kvalifikací NSK budou především střední odborné školy a vyšší odborné školy plnit také úlohu organizací realizujících proces ověřování a uznávání výsledků nonformálního vzdělání a informálního učení.
 - Součástí segmentu dalšího vzdělávání je i specifická oblast upravená zákonem o pedagogických pracovnících: další vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP).

➤ **Profilace center CŽU**

Centra CŽU nemusí naplňovat všechny uvedené oblasti stejnou měrou a fixně po delší časové údobí – zaměření jejich vzdělávacích programů a volba profesních kvalifikací, pro které budou autorizovanou osobou, se budou flexibilně proměňovat podle změněných vzdělávacích potřeb a podmínek pro vzdělávání, či budou stabilní.

Plánování CŽU závisí

- na cílech a zájmu školy,

- využitelnosti vazby na oborovou profilaci počátečního vzdělávání poskytovaného danou školou a na materiálních a personálních podmínkách,
- na zájmu a potřebách zájemců o vzdělávání a zaměstnavatelů;
- dále se do volby vzdělávacích obsahů a konkretizace cílových skupin, pro které bude vzdělávání určeno, bude promítat plán priorit národní i regionální vzdělávací politiky v delším časovém horizontu.

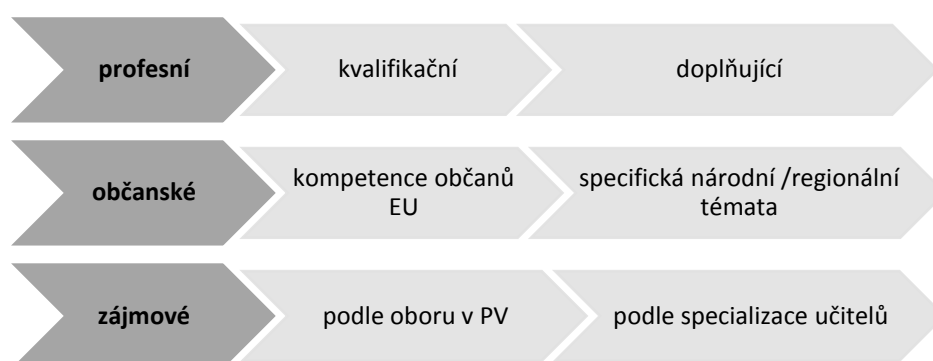
1.4.2 Struktura CŽU ve středních a vyšších odborných školách

Celoživotní učení na úrovni dospělých a seniorů	
další vzdělávání	uznání výsledků předchozího učení

Další vzdělávání - organizovaná, řízená systematická výuka podle vzdělávacích programů a další zacílené vzdělávací aktivity.

Uznávání výsledků předchozího učení - ověřování profesních kompetencí zkouškou podle hodnoticích standardů NSK, uznání profesní kvalifikace podle zákona č. 179 Sb.

➤ Složky dalšího vzdělávání (DV) realizované v centrech CŽU:

1. DV profesní

- vzdělávání vedoucí ke kvalifikaci:
 - kvalifikační a rekvalifikační vzdělávání – vzdělávací programy vedoucí k profesní kvalifikaci podle NSK, případně k dosažení kvalifikace a stupně vzdělání,
 - uznávání výsledků předchozího učení podle standardů NSK,
- doplňující vzdělávání:
 - rozšiřující,
 - prohlubující,
 - aktualizující již dosažené vzdělání.

Vzdělávací programy doplňujícího vzdělávání vedou k:

- získání dalších profesních kompetencí v daném oboru,

- ke vzdělání, které přináší aktuální poznatky vedoucí k získání nových znalostí či aktualizaci stávajících (organizované buď jako nabídka pro zájemce z řad veřejnosti, nebo na objednávku firem podle jejich specifikovaného zadání; nebo uvnitř samotné školy v případě DVPP).

Specifický druh profesního vzdělávání představuje **další vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP)**.

Školy realizují vzdělávání i uvnitř školy jako organizace – vzdělávají vlastní pedagogické pracovníky, případně poskytují DVPP (akreditované programy i sdílení zkušeností) i pro další školy nebo pedagogické pracovníky.

- 1) DVPP doplňující v oblasti prohlubujícího nebo aktualizující vzdělání:
 - a) Vzdělávání učitelského sboru externím vzdělavatelem:
 - realizace programů autorizované vzdělávací organizace podle potřeb daného učitelského sboru,
 - vzdělávání pro potřebu řešení konkrétního úkolu nebo řešeného problému školy – společné vzdělávání pedagogických pracovníků v prostředí školy.
 - b) Vzdělávání interní – realizace vlastních akreditovaných vzdělávacích programů, vedené vlastními lektory, určené:
 - pro celý sbor (např. oblast prevence patologických jevů, inkluzivní výuka, environmentální vzdělávání),
 - pro předmětové skupiny ap.
- 2) Informální učení - vzájemné učení pedagogických pracovníků sdílením zkušeností a získaných znalostí v rámci pojetí školy jako učící se organizace („učíme sami sebe“), jako např.:
 - kolegiální hospitace,
 - uvádění začínajících učitelů,
 - stínování,
 - tandemová výuka a její reflexe,
 - stáže v jiné škole a hostování stážistů z jiných škol,
 - společné metodické semináře,
 - práce předmětových komisí,
 - vzájemné návštěvy spolupracujících škol,
 - mentoring,
 - externí hodnocení výsledků učení žáků (jeden učitel učí, jiný, popř. i z jiné školy hodnotí),
 - sdílení a vzájemné hodnocení výukových materiálů aj.

2. Občanské vzdělávání

Vzdělávání vedoucí k získání či rozvíjení kompetencí občanů, které jsou potřebné pro kvalitní podílení se na životě společnosti, a je realizované na základě společenské objednávky.

Priority občanského vzdělávání jsou součástí vzdělávací politiky státní a evropské.

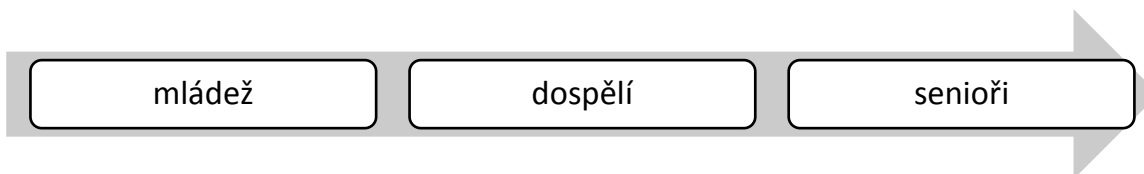
- a) Oblasti rozvíjených občanských kompetencí (společný evropský koncept občanských kompetencí EU):

- gramotnosti: cizojazyčná – znalost angličtiny a dalších evropských jazyků (jazyky sousedů), environmentální gramotnost, matematická, technická a přírodovědná gramotnost, informační/mediální a digitální gramotnost,
 - osobnostní kompetence: kompetence vedoucí k osobnostnímu rozvoji, kompetence pro sociální komunikaci, pro podnikání.
- b) Témata státního/národního zájmu: civilní ochrana obyvatel (ochrana před živelnými pohromami, bezpečnost obyvatel ad.), zdravý životní styl a péče o zdraví (včetně programů prevence a tělovýchovných a sportovních aktivit), podpora občanské participace, právní gramotnost (občanské právo), finanční gramotnost...
- c) Regionální občanská témata a podpora občanských aktivit v komunitě.

3. Zájmové vzdělávání

Zájmové vzdělávání rozvíjí účastníky v oblasti jejich zájmové činnosti a koníčků (např. zahradničení, gastronomie, péče o zdraví, umění a historie, cizí jazyky...). V rámci center CŽU se tématy a činnostmi vztahuje především k oborům vzdělání dané školy, anebo využívá kvalifikovanosti učitelů působících jako lektoři DV pro jednotlivé vzdělávací oblasti/vyučovací předměty podle aprobace učitelů (témata ze všeobecné složky vzdělání na odborné škole – např. cizí jazyk, tělovýchova) či jeho další profesní kvalifikace či specializace (environmentální témata, digitální vzdělávání ap.).

➤ CŽU v rovině vzdělávání různých věkových skupin v rámci vzdělávání v průběhu celého života

Vzdělávání seniorů

Vzdělávání seniorů je vyčleněno jako samostatný segment v dalším vzdělávání jako vzdělávání pro specifickou cílovou skupinu vymezující se věkovou, fyziologickou, psychologickou a sociální charakteristikou prožívané vývojové etapy lidského života, skupinou, která má mimo vzdělávacích potřeb společných s dospělými i vlastní specifické vzdělávací potřeby a možnosti, vyžaduje odlišné vzdělávací přístupy, postupy, modifikované či zcela nové vzdělávací obsahy (zvládnutí stárnutí a stáří). Programy vzdělávání rozlišujeme pro 2 věkové a sociálně profilované skupiny: a) 50+, popř. 55+ = starší občané/starší dospělí, b) 65+ = senioři.

1. Profesní vzdělávání seniorů

Určené pro starší dospělé (50+) a pracující důchodce:

- a) vzdělávání profesní rekvalifikační,
- b) doplňující (aktualizační) vzdělávání.

Samostatné profesní vzdělávání pro tuto skupinu se realizuje v ČR zatím zřídka (projekty firemního vzdělávání z Norských fondů). Ve firemním vzdělávání i v dalším vzdělávání poskytovaném školami se vzdělává profesně tato skupina běžně společně s dospělými se stejnými vzdělávacími potřebami, skupiny se rozlišují spíše podle didaktického kritéria *začátečníci – pokročilí*.

2. Občanské vzdělávání seniorů

Samostatné vzdělávání občanské pro cílovou skupinu seniorů je zaměřené na vybrané kompetence spojené s touto etapou života:

- a) příprava na stárnutí, podpora rozvoje a udržení osobnostní dimenze, podpora schopností sociální účasti,
- b) aktualizací vzdělávání v oblasti změn
 - sociálního a kulturního života,
 - techniky, dopravy,
 - politiky,
 - zdravého a vhodného životního způsobu a stylu pro tuto skupinu,
 - gramotnosti občanské,
 - kompetence spotřebitele,
 - gramotnost digitální.
 - gramotnost mediální.

3. Zájmové vzdělávání seniorů

Samostatně realizované pouze pro seniory, bývá určeno pro věkovou skupinu vyššího stáří v případě, kdy účastníci mají odlišné vzdělávací možnosti a potřeby (seniory se sníženými schopnostmi kognitivního učení, nemocní apod.).

1.4.3 Funkce center CŽU

➤ Úrovně naplňování šíře CŽU

- Centra CŽU – střední odborné a vyšší odborné školy

Centrum CŽU má funkci:

- 1) Vzdělávací – poskytovat DV dospělým a seniorům.
- 2) Certifikační – uznávat výsledky předchozího učení podle zákona č. 179 Sb.
- 3) Informační – poskytovat informace veřejnosti, zaměstnavatelům a jednotlivým zájemcům o DV dospělých a vzdělávání seniorů, o organizaci a podmínkách vzdělávání a procesu uznávání včetně informací o funkci Národní soustavy povolání a Národní soustavy kvalifikací.
- 4) Poradenskou:
 - poskytovat poradenství v oblasti orientace v DV a v procesu uznávání,
 - individuální kariérové poradenství zaměřené na získání profesní kvalifikace nebo rekvalifikaci,
 - provádění procesem uznávání výsledků předchozího učení (role průvodce).

- Centra CŽU – gymnázia, lycea a konzervatoře

Centrum CŽU má funkci:

- 1) Vzdělávací – poskytovat DV
 - v oblasti občanského a zájmového vzdělávání dospělých a vzdělávání seniorů,
 - v rámci profesního vzdělávání poskytovat vzdělávání především v oblasti dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP) uvnitř vlastní organizace i pro jiné školy jako poskytovatelé akreditovaných programů DVPP, dále v rámci partnerské spolupráce i mezinárodní a v rámci sítí škol,
 - výjimečně mají možnost poskytovat i profesní vzdělávání v souladu s oborem počátečního vzdělávání (např. profesní kvalifikace spojené s provozováním

sportovních činností jako PK instruktor plavání, instruktor kondiční chůze ap. ve sportovních gymnáziích).

- 2) Informační – poskytovat informace veřejnosti i jednotlivcům o CŽU poskytovaném školou.
- 3) Poradenskou – poradenství v oblasti orientace zájemců o CŽU poskytované školou.

➤ **Specifika pro různé typy škol, skupin škol podle oborů vzdělávání**

V oblasti rozvoje center CŽU rozlišujeme:

- 1) specifika podle školy jako poskytovatele počátečního vzdělání:
 - a) center CŽU realizovaných středními odbornými a vyššími odbornými školami,
 - b) specifika center CŽU realizovaných gymnázii, lycei a konzervatořemi,
- 2) specifika podle školou identifikované výchozí úrovně (stupeň 1 - 4),
- 3) specifika podle zvoleného těžiště rozvoje v oblasti CŽU,
- 4) specifika škol se zkušenostmi s CŽU v projektech UNIV 2 KRAJE, UNIV 3 a v projektu Senior,
- 5) specifika škol podle míry přikládané důležitosti CŽU v plánovaném rozvoji školy.

B) Rozvoj krajských sítí škol – center CŽU

1.4.4 Charakteristika stávajících sítí

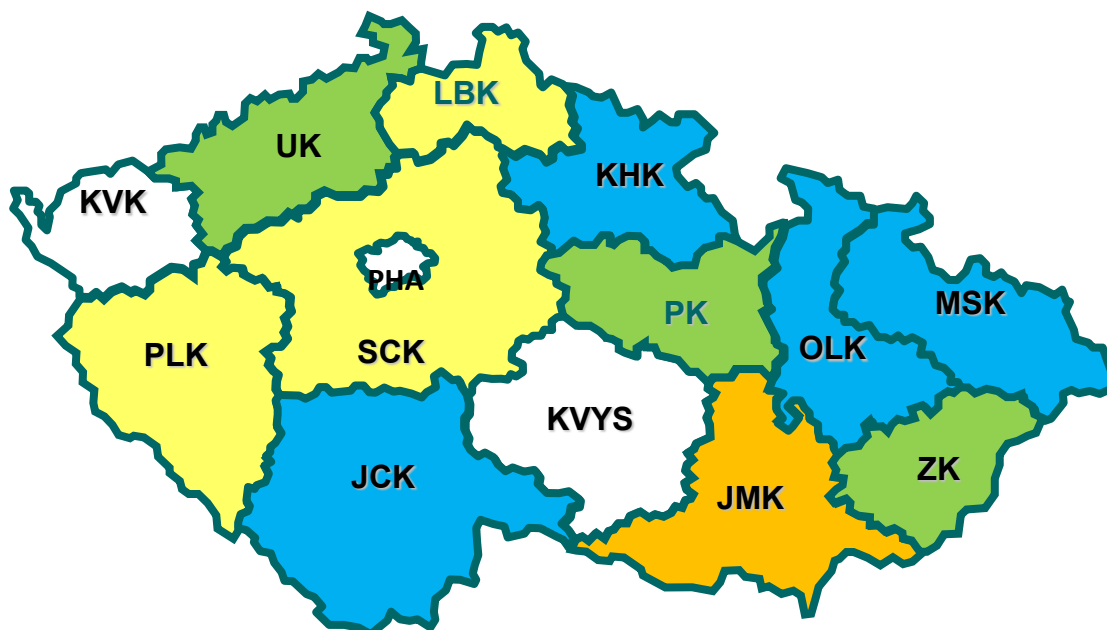
➤ **Organizace sítí**

Sítě jsou organizovány na regionálním principu. Členy jsou střední školy – centra CŽU. Členství v síti je dobrovolné.

V projektech UNIV vznikl koncept středních odborných škol jako center CŽU a jejich sítí. Ve 13 krajích ČR (mimo hl. m. Praha) tak v rámci projektů UNIV postupně vznikly krajské sítě středních odborných škol, které se staly v rámci projektů realizátory DV v oblasti profesního vzdělávání a realizátory procesů uznávání předchozích výsledků učení.

Právní forma sítí

V každém kraji, mimo kraj hl. m. Praha, pracuje různě intenzívně síť tvořená školami, které byly zapojeny do projektů UNIV. V jednotlivých krajích byly ustaveny sítě škol na základě různých právních forem – působí jako občanské sdružení, obecně prospěšná společnost, sdružení právnických osob, příspěvková organizace kraje. Síť s právní formou působí v 11 krajích (ze 13 zapojených krajů), ve 2 krajích byly vedením sítě pověřeny školy, tyto sítě nemají právní formu. Síť vedené pověřenými školami vykazují nejmenší aktivitu ze všech.

sdružení

o.p.s.

př. org.

asociace ředitelů škol

➤ Profilace sítí

Jednotlivé krajské sítě postupně směřují k naplnění níže uvedených funkcí, postupují od prvních čtyř funkcí do další etapy vývoje, záleží na míře jejich akceschopnosti, přijatých cílech a podpoře v kraji. K posledním třem funkcím směřují až plně soběstačné, intenzivně pracující a v kraji etablované sítě (zatím OLK).

1.4.5 Funkce sítí

- 1) Motivační – motivovat v regionu školy a jejich pracovníky k poskytování dalšího vzdělávání.
- 2) Podpůrná – postupně proměnit střední školy zapojováním do procesu poskytování dalšího vzdělávání a vzdělávání seniorů na centra celoživotního učení.
- 3) Organizační – vytvářet systematicky a na základě dohody s jednotlivými krajskými úřady organizační strukturu spolupracujících škol – center celoživotního učení a dále ji rozvíjet.
- 4) Informační – informovat střední školy, úřady práce, veřejnost o konceptu CŽU, o možnostech a podmínkách DV poskytovaného středními školami a o procesu uznávání výsledků předchozího učení podle zákona č. 179/2006 Sb. s využitím Národní soustavy kvalifikací (NSK).
- 5) Koordinační – vytvářet společné nabídky programů profesního DV a vzdělávání seniorů v rámci sítě, využívat lektorský sbor z řad učitelů i odborníků z praxe i pro jiné školy.
- 6) Vzdělávací:
 - sdílet zkušenosti s organizací a realizací vzdělávání dospělých a seniorů v rámci sítě,
 - sdílet zkušenosti škol s prací center CŽU, vzdělávat učitele středních škol jako lektory vzdělávání dospělých pro působení v CŽU.
- 7) Poradenská:
 - poskytovat poradenství směrem k dalšímu vzdělávání a uznávání předchozích výsledků učení
 - poskytovat poradenství při realizaci procesů uznávání (příprava, organizace a realizace zkoušky, provázení uchazečů o uznání profesní kvalifikace)

- 8) Metodická – směřující k vytváření metodických materiálů, tvorbě vzdělávacích programů a zadání pro zkoušku podle zákona č. 179/2006 Sb. a k metodické přípravě lektorů DV.

1.4.6 Potřebné dovednosti pedagogických pracovníků pro realizaci CŽU

U pedagogických pracovníků střední školy, která se zabývá dalším vzděláváním, se předpokládá, že mají znalosti v několika rovinách CŽU:

- 1) rovina znalostí systému CŽU – CŽU, CŽV, DV (včetně NSK, NSP, procesu akreditace vzdělávacích programů, procesu získání autorizace pro uznávání PK),
- 2) rovina znalostí pedagogického projektování CŽU (plánování realizace vzdělávání, tvorba vzdělávacích programů, plánování hodnocení procesu vzdělávání, zjišťování výsledků učení a jejich hodnocení),
- 3) rovina znalostí specifik projektování a vedení výuky a zjišťování výsledků učení a hodnocení výsledků učení dospělých a seniorů,
- 4) rovina znalostí řízení včetně marketingu CŽU.

1.4.7 Znaky rozvoje oblasti intervence

A) Znaky rozvoje center CŽU:

- I. Míra úplnosti vzdělávání podle cílových skupin účastníků vzdělávání:
 - a) vzdělávání dospělých,
 - b) vzdělávání seniorů.
- II. Míra komplexnosti CŽU podle druhů:
 - a) profesní vzdělávání vedoucí ke kvalifikaci a doplňující,
 - b) občanské vzdělávání,
 - c) zájmové vzdělávání.
- III. Variabilita vzdělávací cesty profesního vzdělávání vedoucího ke kvalifikaci:
 - a) DV,
 - b) proces ověřování a uznávání výsledků předchozího učení.
- IV. Míra systematického plánování a realizace CŽU.
- V. Míra úrovně řízení a organizačního zajištění CŽU včetně
 - personálního zajištění,
 - marketingu,
 - spolupráce se sociálními partnery.
- VI. Míra dosahování kvality vzdělávání:
 - kvalita vzdělávacích programů,
 - kvalita organizace výuky,
 - kvalita lektorů DVD a lektorů vzdělávání seniorů,
 - kvalita výukových materiálů,
 - kvalita materiálového a didaktického vybavení výuky,
 - kvalita provázení uchazečů o uznání profesní kvalifikace,
 - kvalita konkrétního zadání zkoušky podle standardů NSK,
 - kvalita vedení zkoušky,
 - kvalita hodnocení uchazečů o uznání profesní kvalifikace.

B) Znaky rozvoje krajských sítí – center CŽU:

- I. Počet naplňovaných funkcí sítě.

- II. Rozsah naplňování jednotlivých funkcí sítě.
- III. Míra naplňování jednotlivých funkcí sítě.
- IV. Míra stability sítě (stálost členství).
- V. Míra akceschopnosti a flexibility sítě:
 - reagování na potřeby zaměstnavatelů, ÚP, škol,
 - na podmínky DV v kraji,
 - na požadavky krajské a národní vzdělávací a zaměstnanecké politiky.

1.4.8 Plánovaný vývoj

- Plán očekávaného vývoje bude připravován na základě analýzy stavu v jednotlivých krajích a stavu jednotlivých škol, kterým bude poskytována přímá podpora, a na základě zjištění cílů a zájmů škol.
- Predikce není dosud připravena – není k dispozici požadovaná specifikovaná analýza výchozího stavu škol a jejich směřování podle stanovených indikátorů.
- Posun pro školy jako centra ČŽU je vymezen 4 stupni úrovně podle charakteristik dotazníku, které budou doplněny jemnějším tříděním.

Posun bude sledován a hodnocen v kategoriích:

- 1) Míra rozvoje škol jako center ČŽU
 - A) u jednotlivých škol
 - a) na úrovni individuální
 - v průběhu intervence ve škole,
 - po ukončení 1. etapy realizace plánu,
 - po ukončení 2. etapy plánování,
 - b) ve srovnání se školami srovnatelných parametrů,
 - B) u skupin škol podle vybraných parametrů,
- 2) Dosažený rozvoj v jednotlivých složkách vzdělávání a jejich druhů a u procesu uznávání:
 - a) profesní vzdělávání,
 - b) proces uznávání předchozích výsledků učení,
 - c) DVPP,
 - d) občanské vzdělávání,
 - e) zájmové vzdělávání,
 - f) DVD jako celek,
 - g) vzdělávání seniorů.
- 3) Míra rozvoje sítí škol
 - a) vznik nové sítě – hl. m. Praha,
 - b) rozšíření jednotlivých sítí, pokud bude rozšíření shledáno v regionech funkční:
 - zvýšení počtu členů – nejen školy účastníci se projektů UNIV, ale další školy pracující podle konceptu ČŽU
 - rozšíření o další druh středních škol – do koncepčního poskytování ČŽV vstupují projektem KAP i gymnázia,
 - c) naplňování funkcí sítí.

Nástroje pro sledování a hodnocení posunu budou připraveny:

a) specificky pro potřebu této intervence,

b) pro posuzování dosažení posunu složek CŽU budou využity i analytické nástroje a výsledky šetření společné pro celý projekt.

1.4.9 Hranice oblasti CŽU s ostatními oblastmi intervence

Vymezení vztahů mezi oblastmi intervence na úrovni školy jako instituce:

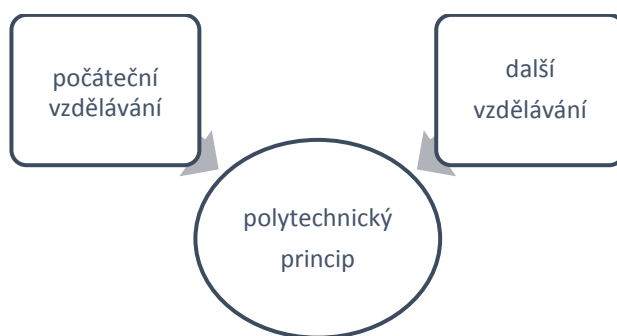
1) Intervence Podpora odborného vzdělávání včetně spolupráce škol a zaměstnavatelů a intervence CŽU:

- **Pole intervence spolupráce se zaměstnavateli:** sleduje úroveň obsahu a realizace kurikula počátečního vzdělávání ve škole.
- **Pole CŽU:** sleduje oblast profesního vzdělávání dospělých v dalším vzdělávání (proces uznávání výsledků předchozího učení + rekvalifikační vzdělávání), úroveň obsahu – stanovení obsahu, realizace vzdělávání: a) pro firmy: vzdělávání zaměstnanců firem – kvalifikační (rekvalifikační kurzy, proces uznávání výsledků předchozího učení – zkoušky PK podle NSK), doplňující (rozšiřující, prohlubující nebo aktualizující), b) využití znalosti prostředí firem pro účastníky DV: využití znalostí firem a jejich potřeb při poradenství v rámci procesu uznávání (průvodce).
- **Společné (uvnitř školy): zajištění kvality vzdělávání spoluprací se zaměstnavateli:** kvality odborného vzdělávání v PV a kvality profesního dalšího vzdělávání.
- **Odlíšná je ale pozice zaměstnavatelů:** v PV jsou poskytovateli podpory výuky, v DV mohou být přímými zadavateli a odběrateli vzdělávání (školení zaměstnanců pro firmu, školení ve firmě); jejich poptávka po profesích ovlivňuje nabídku konkrétních programů DV.
- Stejná firma může spolupracovat se školou v oblastech obou intervencí (např. chemička: spolupráce s SPŠ: praxe žáků, nábor žáků a zároveň DV zaměstnanců kvalifikační a proces uznávání).

2) Intervence Podpora polytechnického vzdělávání a intervence CŽU:

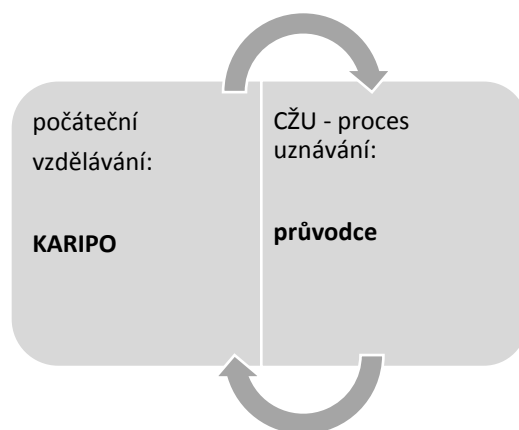
- **Pole intervence v polytechnickém vzdělávání:** v počátečním vzdělávání sleduje pojetí a obsah kurikula všeobecného i odborného vzdělávání včetně polytechnického principu výuky.
- **Pole CŽU:** v DV není sledováno polytechnické vzdělávání jako téma, ale jeho dílčí složky v rámci občanského vzdělávání v oblasti gramotností občanů (matematická, kompetence v oblasti vědy a technologií, environmentální gramotnost, informační a digitální gramotnosti). Pojetí a obsah přírodovědného a technického vzdělávání, které vedou ke kvalifikaci, není předmětem sledování intervence CŽU. Předmětem zájmu je jen jeho realizace školami.
- **Společné (uvnitř školy): uskutečňování vzdělávacího paradigmatu – polytechnický princip výuky** matematických, přírodovědných a technických vzdělávacích obsahů včetně obsahu environmentálního.

3) Intervence Rozvoj kariérového poradenství a intervence CŽU

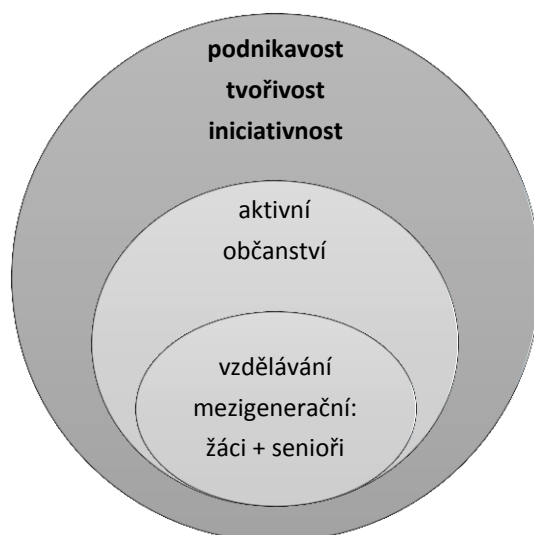
- **Pole kariérového poradenství:** sleduje kariérové poradenství v počátečním vzdělávání – je poskytováno žákům a studentům. Rolí kariérového poradce je podpora při identifikaci předpokladů a zájmů žáka, jeho sebehodnocení, volba vzdělávací dráhy a plánování životního uplatnění; identifikace s profesí v rámci oboru vzdělávání v odborném vzdělávání.
- **Pole CŽU:** souběh činnosti poradce na úrovni profesního vzdělávání počátečního a dalšího – individuální kariérové poradenství je poskytováno dospělým v procesu uznávání předchozích výsledků učení, má užší pojetí: identifikace potenciálů a kompetencí potřebných k získání dané profesní kvalifikace a k pracovnímu uplatnění. Poslání poradce/průvodce v procesu uznávání je individualizované – má roli průvodce: ve fázi informování, autodiagnostiky, dokumentace dosažených kompetencí, orientace v systému vzdělávání a v procesu uznávání, poskytuje podporu během procesu vzdělávání (často i psychickou).
- **Odlíšné:** Poradenské činnosti v KARIPO a v CŽU vykonávají v rámci školy různé osoby, kariérové poradenství je poskytováno ve dvou různých systémech a v odlišném pojetí poradenství.

- **Společné** (uvnitř školy): na úrovni možnosti – spolupráce konkrétních osob vykonávajících poradenství, které mohou sdílet zkušenosti a vzájemně se učit (poradenské přístupy, techniky, nástroje).

4) Intervence Podpora kompetencí k iniciativě, kreativitě a podnikavosti a intervence CŽU

- **Pole intervence podpory kompetencí k IKP:** sleduje počáteční vzdělávání – výchova k podnikavosti, rozvoj a podpora tvořivosti a iniciativnosti je součástí kurikula středního vzdělávání odborného, jeho všeobecné složky společné pro všechny i složky odborné podle oborového zaměření, a kurikula vzdělávání všeobecného, je součástí kultury školy jako organizace.
- Pro rozvoj IKP lze využít oblast CŽU ve škole: k vzdělávání seniorů škola může využít přístup mezigeneračního učení: žáci se podílejí na dobrovolnické aktivitě v roli lektora/pomocného lektora/instruktora (tvorba projektu, organizace a realizace, hodnocení: participace na tvorbě VP, vedení výuky, hodnocení výsledků učení, pedagogická reflexe).
- Účast na projektování a realizaci **vzdělávání seniorů je prostředkem pro rozvoj IKP žáků PV.**
- **Pole CŽU :** Smysl pro iniciativu a podnikavost je jednou z kompetencí v kompetenčním modelu vzdělávání občanů v EU. Školy mohou poskytovat občanské vzdělávání dospělých podporující podnikavost a iniciativnost občanů, SOŠ a VOŠ oborově zaměřené na podnikání mohou poskytovat profesní vzdělání připravující na podnikání.
- V případě vzdělávání starších osob (50+) může jít o profesní přípravu na podnikání v rámci rekvalifikace nebo přípravu na podnikání v důchodu.
- U seniorů půjde o udržení podnikavosti a iniciativnosti jako vlastnosti a udržení tvořivého přístupu k životu pro kvalitu vlastního stárnutí, udržení soběstačnosti a zapojení do společnosti.
- **Společné: mezigenerační učení – prostředek rozvoje IKP v PV i v DV ve vzdělávání seniorů.**
- **Odlíšné:** Přístupy k rozvoji IKP, konkrétní cíle, metody a prostředky jsou v obou oblastech intervence kromě přímé přípravy na podnikání (což je pouze jeden segment ve výchově k podnikavosti) rozdílné vzhledem k cílové skupině, jejím cílům, životním zkušenostem a možnostem.

5) Intervence ICT gramotnost a intervence CŽU

- **Pole intervence ICT gramotnost:** sleduje v počátečním vzdělávání pojetí a obsah kurikula ve všeobecně vzdělávací složce společné pro všechny a v odborné složce podle oborového zaměření u odborného vzdělávání a ve středním vzdělávání všeobecném.
Pro rozvoj ICT gramotnosti lze využít oblast CŽU ve škole: k vzdělávání seniorů škola v oblasti ICT gramotnosti může využít přístup mezigeneračního učení: žáci se podílejí na výuce ICT v roli lektora/pomocného lektora, instruktora. Svým působením ve výuce prokazují výsledky učení (podílí se na plánování, vedení a hodnocení výuky: tvorbou přípravy, vysvětlováním, identifikací a opravováním chyb prokazují znalost).
- Účast na projektování a realizaci **vzdělávání seniorů je prostředkem pro rozvoj ICT gramotnosti žáků PV.**
- **Pole CŽU:** ICT gramotnost je jednou samostatnou částí občanského vzdělávání, v profesním vzdělávání je v různé míře součástí modelu profesních kompetencí jednotlivých profesí.
- **Společné: pojetí informační a komunikační gramotnosti (ICT/IKT), mediální gramotnosti, digitální gramotnosti;** společný úkol naplňování Strategie digitální gramotnosti ČR 2015–2020, **mezigenerační učení – prostředek rozvoje ICT gramotnosti v PV i v DV ve vzdělávání seniorů.**

1.4.10 Specifika oblasti intervence CŽU

- **Jediná oblast** vztahující se v systému vzdělávání k **dalšímu vzdělávání**, všechny ostatní intervence jsou zaměřeny na rozvoj školy na úrovni počátečního vzdělávání.
- **Jediná oblast** zaměřená na **vzdělávání dospělých a seniorů**, ostatní intervence se zabývají vzděláváním mládeže.
- Za účelem počátečního vzdělávání jsou střední a vyšší odborné školy zřizovány ze zákona, **poskytování dalšího vzdělávání zřizovatel volí.**
- Další vzdělávání je řízeno **jinými normami** a používá jiné pedagogické dokumenty:

- v profesním vzdělávání akreditace vzdělávacích programů, autorizace pro poskytování uznání profesní kvalifikace podle NSK, způsoby a druhy certifikace, zkouška podle zákona č. 179/2006 Sb. je zkouškou komplexní na rozdíl od závěrečných zkoušek v PV, které ověřují kompetence výběrem;
- v občanském vzdělávání nejsou školy vázány při tvorbě vzdělávacích programů závazným kurikulárním rámcem (na rozdíl od PV: RVP a ŠVP).
- Další vzdělávání může být poskytováno za úplatu, může být součástí **vedlejší hospodářské činnosti** školy.
- **Učitelé** působící v počátečním vzdělávání mohou působit jako **lektoři dalšího vzdělávání**, jejich profesní kvalifikace pro výkon povolání pedagogického pracovníka v počátečním vzdělávání vyššího sekundárního (SŠ) a terciárního (VOŠ) stupně příslušné aprobace je opravňuje k lektorské činnosti ve vzdělávání dospělých poskytovaného školou v oboru vzdělávání a při splnění požadavků hodnotitelských standardů NSK mohou působit jako **hodnotitelé** při zkoušce pro uznání profesní kvalifikace podle zákona č. 179 Sb.
- Oblast intervence v rámci řízení spadá pod **jiný řídicí orgán na MŠMT** než ostatní intervence – projekt KAP a P-KAP pro toto pracoviště není v současnosti prioritou – předmětem KAP je rozvoj středního školství a vzdělávání.
Další vzdělávání je sice také úkolem středních škol a VOŠ, ale pro dané pracoviště nejsou školy jako instituce poskytující i DV v současnosti předmětem zájmu a podpory.
Pro dosažení stupně středního vzdělání dospělými jsou přítom střední školy v rámci systému vzdělávání jedinou oprávněnou vzdělávací institucí.
- Oblast dalšího vzdělávání učitelů (DVPP) prostřednictvím nonformálního vzdělávání a především informálního učení přímo samotnými školami, která je součástí ČŽU ve školách, není ve srovnání se vzděláváním formálním poskytovaným NIDV a vzdělávacími agenturami přiměřeně podporována vzdělávací politikou národní ani regionální.
Poznatek o účinnosti vzdělávání **70:20:10**, tj. **informální učení (přímé učení zkušeností, činností a její reflexi na pracovišti)**: nonformální vzdělávání (kurzy na míru, založeno na činnostech a řešení konkrétních problémů): formální vzdělávání (standardní vzdělávací programy ve vzdělávací instituci, většinou receptivního charakteru) neodpovídá rozsahu jednotlivých typů vzdělávacích aktivit v dalším vzdělávání učitelů a jeho oceňování v rámci kariérního růstu.
- **Využívání jednotlivých druhů učení ve vztahu k účinnosti a trvalosti učení by měla podporovat intervence ČŽU i celý projekt P-KAP** v rámci svých aktivit v jednotlivých oblastech intervence a dalších vzdělávacích aktivitách pro učitele a ředitele škol i podporované řešitele RT KAP. Přímá podpora škol a činnostně a problémově zaměřené semináře a řízená pedagogická reflexe jsou základem intervence do školního prostředí.
- **Tato intervence metodicky ovlivňuje vzdělávání dospělých realizované školami. S přístupy a postupy, které podporuje, by měly být zároveň v souladu vzdělávací aktivity samotného projektu P-KAP.**